

'N ONDERSOEK NA DIE ONTWIKKELING VAN
ARTIKULASIE BY DIE AFRIKAANSSPREKENDE
KIND MET DIE DOG OP DIE OPSTEL
VAN 'N GESKIKTE ARTIKULASIETOETS

deur

ELSIE CATHARINA LOTTER

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van
die vereistes vir die graad

M.A. (LOG.)

in die Fakulteit Lettere en Wysbegeerte
Universiteit van Pretoria

PRETORIA

15 MEI 1974

Geldelike bystand van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing ten opsigte van koste van hierdie navorsing word hierby erken. Menings in hierdie werk uitgespreek of gevolgtrekkings waartoe geraak is, is dié van die skrywer en moet in geen geval beskou word as 'n weergawe van die menings of gevolgtrekkings van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing nie.

BEDANKINGS

Opregte dank aan die volgende persone:

- * Proff. P. de V. Pienaar en I.S. Hay vir hulle hulp en leiding.
- * Die personeel van die Spraak-, Stem- en Gehoorkliniek van die Universiteit van Pretoria, in die besonder mev. I.C. Uys,
Herman E.C. Tesner,
Anne-Marie Beukes,
mev. E.V. Brown.
- * Die personeel van die Rekenaarsentrum van die Universiteit van Pretoria, in die besonder mnr. W. Penzhorn, wat vir die verwerking van die normatiewe gegewens verantwoordelik was.
- * Alle skoolhoofde van kleuter- en laerskole, asook die betrokke skoolpersoneel en al die kinders wat as proefpersone gedien het.
- * Mev. E. Swart vir die tik en tegniese versorging van die verhandeling.
- * Lorraine Lotter vir hulp met die voorbereiding van prent materiaal vir die artikulasietoets.
- * Alle ander kollegas, vriende en familielede vir hulle bystand en ondersteuning.
- * Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing en die Universiteit van Pretoria, wie se geldelike bystand hierdie navorsingsprojek moontlik gemaak het.

*"ONS HULP IS IN DIE NAAM VAN DIE HERE WAT HEMEL EN AARDE
GEMAAK HET".*

Ps. 124:8.

I N H O U D S O P G A W E

	<i>Bladsy</i>
H O O F S T U K E E N	1
I DOEL VAN DIE STUDIE	1
II OMSKRYWING VAN TERME	1
(a) ARTIKULASIEVERMOË	1
(b) ONTWIKKELINGSNORMS	3
(c) JONG AFRIKAANSSPREKENDE KIND	3
(d) ARTIKULASIETOETS	3
III MOTIVERING VIR DIE STUDIE	4
(a) DIE VASSTEL VAN ONTWIKKELINGSNORMS VIR ARTIKULASIEVERMOË BY DIE JONG AFRIKAANS- SPREKENDE KIND	4
(i) DIE NUT VAN ONTWIKKELINGSNORMS	4
(ii) ONTWIKKELINGSNORMS VIR VERSKILLENDE TALE	5
(b) DIE OPSTEL VAN 'N VOORLOPIGE VORM VAN 'N AFRIKAANSE ARTIKULASIETOETS VIR GEBRUIK BY JONG KINDERS	8
(i) DIE NUT VAN 'N ARTIKULASIETOETS	8
(ii) 'N AFRIKAANSE ARTIKULASIETOETS	9
IV METODE VAN VERWYSING	9
V AANBIEDING VAN HOOFSTUKKE	10
VI SAMEVATTING	10
H O O F S T U K T W E E	11
I DIE ONTWIKKELING VAN ARTIKULASIEVERMOËNS	11
(a) INLEIDING: DIE ONTWIKKELING VAN NORMALE ARTIKULASIEVERMOËNS	11
(i) DIE BASIS	11
(ii) VROEË KLANKUITINGE EN BABELSPEL	13
(iii) VAN BEWEGINGS NA 'N FONEEMSTELSEL	14

	<i>Bladsy</i>
(b) NAVORSING	18
(i) PRELINGUISTIESE UITINGE	19
(ii) ONTWIKKELINGSTUDIES	22
(iii) FONOLOGIESE STUDIES	27
(iv) DIE ONTWIKKELING VAN UNIVERSELE KEN- MERKENDE EIENSKAPPE	35
(v) INHERENTE FONOLOGIESE KENNIS	37
(vi) SLOTOPMERKING	38
II SAMEVATTING	39
H O O F S T U K D R I E	40
I AFWYKENDE ARTIKULASIE	40
(a) DIE ONKONSTANTHEID VAN ARTIKULASIEFOUTE	40
(b) DIE OORSAKE VAN ARTIKULASIE-AFWYKINGS	42
(c) NAVORSING	48
(i) KLINIESE STUDIES VAN ARTIKULASIEVER- MOËNS	48
(ii) FONOLOGIESE STUDIES	55
II SAMEVATTING	62
H O O F S T U K V I E R	63
I ARTIKULASIETOETSING	63
(a) INLEIDING	63
(b) ARTIKULASIETOETSE	66
(1) SOORTE TOETSE VOLGENS GEBRUIK	66
1. DIE BEPALING VAN FONETIESE VAAR- DIGHEID	66
2. SIFTING	67
3. DIAGNOSE	69
4. ONTWIKKELINGSPEILING	73
5. VOORSPELLING	73

(ii) VERSKILLE TUSSEN TOETSE TEN OPSIGTE VAN KONSTRUKSIE EN AANBIEDINGSMETODE	76
1. DIE POSISIE VAN DIE BESONDERE KLANK IN DIE TOTALE RESPONSEENHEID	76
2. METODEDES VAN ONTLOKKING VAN RESPON- SE	79
3. TOETSMATERIAAL	85
4. DIE LENGTE VAN DIE TOETS	87
(c) DIE ONTLEDING VAN ARTIKULASIE TOETSRESULTATE	89
(i) 'N VERGELYKING VAN DIE INDIVIDU SE TOETSRESULTATE MET DIE OUDERDOMSNORM	89
(ii) 'N ONTLEDING VAN ARTIKULASIEFOUTE VOLGENS KENMERKENDE EIENSKAPPE .. .	90
(iii) BEOORDELING VAN ALGEMENE SPRAAKVER- STAANBAARHEID	94
(iv) BEOORDELING VAN ONTWIKKELINGSPEIL	96
(v) BEOORDELING VAN KONSTANTHEID VAN ARTIKULASIEGEDRAG	96
(vi) STIMULEERBAARHEIDSMETING	97
II SAMEVATTING	97
H O O F S T U K V Y F	99
I EKSPERIMENTELE METODE EN PROSEDURE .	99
(a) INLEIDING	99
(b) PROEFPERSONE .	102
(i) SELEKSIE VAN PROEFPERSONE	102
1. OUDERDOM	102
2. AFRIKAANSSPREKEND .	103
3. FISIESE NORMALITEIT .	103

	<i>Bladsy</i>
(ii) ANDER GEGEWENS IN VERBAND MET PROEF- PERSONE	105
1. GESLAG	105
2. AANTAL	105
3. SOSIO-EKONOMIESE AGTERGROND ...	106
(c) TOETSMATERIAAL	106
(i) VEREISTES TEN OPSIGTE VAN DIE SPRAAK- MONSTER WAT VERKRY MOES WORD ...	107
1. SPONTAAN	107
2. VERTEENWOORDIGEND	108
3. TYDSBESTEK	111
(ii) VEREISTES TEN OPSIGTE VAN DIE WOORDE WAT GEBRUIK IS	111
(iii) VEREISTES TEN OPSIGTE VAN DIE PRENTE WAT GEBRUIK IS	112
(iv) SELEKSIE VAN TOETSMATERIAAL	112
(d) ALGEMENE PROSEDURE	113
(i) SITUASIE	115
(ii) VOLGORDE VAN PROEFPERSONE	116
(iii) TOETSWYSE	116
(iv) OPTEKENING VAN RESPONSE	117
(v) BEOORDELING VAN RESPONSE	118
II SAMEVATTING	118
 H O O F S T U K S E S	 120
I RESULTATE	120
(a) INLEIDING	120
(b) RESULTATE: OUDERDOMSNORMS	120
(i) PERSENTASIE PROEFPERSONE (PER OUDERDOMS- GROEP) WAT DIE KONSONANTKLANKE VAN AFRI- KAANS KORREK PRODUSEER	120

Bladsy

(ii) DIE VROEGSTE OUDERDOM WAAROP DIE KONSONANTKLANKE VAN AFRIKAANS DEUR 'N BEPAALDE PERSENTASIE PROEFPERSONE KORREK GEPRODUSEER WORD	126
(iii) DIE MOEILIKHEIDSWAARDE VAN DIE KON- SONANTKLANKE VAN AFRIKAANS	130
(iv) 'N VERGELYKING TUSSEN VERSKILLENDE SOORTE KONSONANTKLANKE (TEN OPSIGTE VAN MANIER VAN VORMING) EN KONSONANT- KLANKE IN VERSKILLENDE WOORDPOSISIES	133
(v) 'N NADERE BESKOUIING VAN [s], [r] EN KOMBINASIES MET [s] EN [r]	137
(vi) SAMEVATTING VAN VERNAAMSTE BEVINDINGS	147
II SAMEVATTING	151
HOOFSTUK SEWE	152
I SLOT	152
(a) INLEIDING	152
(b) VOORLOPIGE VORM VAN 'N ARTIKULASIETOETS	152
(1) DIE TOETSMATERIAAL	152
1. WOORDE	153
2. PRENTE	155
3. OPTEKENING VAN RESPONSE	155
4. BYKOMSTIGE VERWERKING VAN GEGEWENS	157
(1) ARTIKULASIEVAARDIGHEID IN AANEENLOPENDE SPRAAK	157
(2) AARD VAN FOUTE	159
(3) STIMULEERBAARHEID AS DIAGNOS- TIESE MAATSTAF	159
(c) VERDERE GEBRUIKSMOONTLIKHEDE VAN DIE NORMA- TIEWE GEGEWENS	160
II SAMEVATTING	161